

sprowadzenie osadników przez Henryka Brodatego w 1222r.

Cel badania

Celem badania było zmierzenie wpływu przestrzeni publicznej za pomocą muralu „700 lat miasta” na kształtowanie się świadomości historycznej uczniów zielonogórskich szkół ponadpodstawowych oraz rozumienie przez nich informacji historycznych zamieszczonych w ich naturalnym środowisku. Wykorzystanie w procesie kształcenia wydarzeń umieszczonych na tym konkretnym muralu może ożywić środowisko edukacyjne, zwiększyć koncentrację, motywację i pobudzić wyobraźnię młodych ludzi, tworząc w ten sposób inspirujące oraz efektywniejsze środowisko do poznawania historii ich „małej ojczyzny”. Badanie tych relacji jest ważną częścią współczesnej dydaktyki historii zmierzającej się z zachodzącymi zjawiskami globalizacji i cyfryzacji.

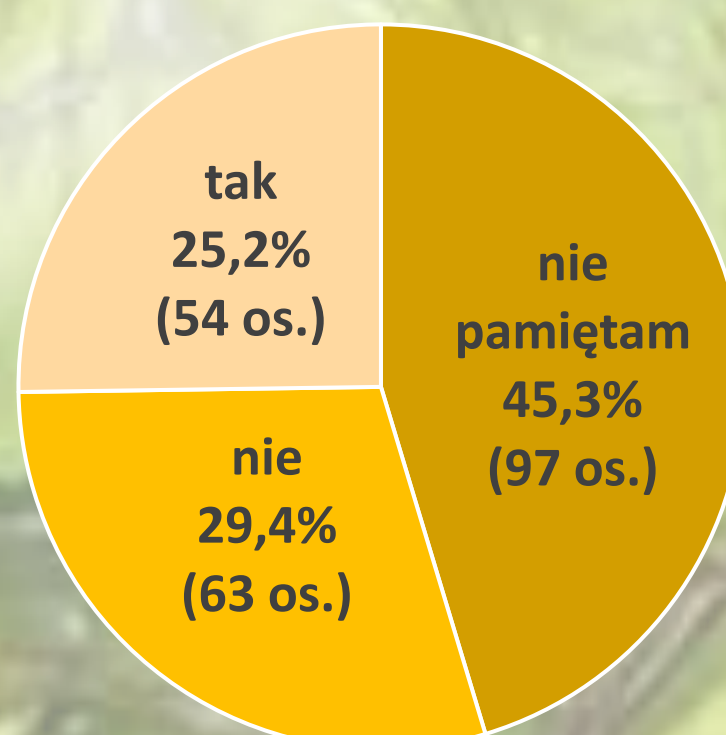
Wiktoria Gawłowicz
Instytut Historii, Wydział Humanistyczny, Uniwersytet Zielonogórski

W 2023 roku z okazji podwójnego jubileuszu – 800-lecia powstania miasta i 700-lecia uzyskania praw miejskich – na murze Aresztu Śledczego w Zielonej Górze, powstał mural historyczny liczący 600 m². Pomysłodawcą i głównym autorem malowidła był lokalny malarz Łukasz Chwałek współpracujący z Jakubem Bitką. Jego wizualna lekcja historii przedstawiona na muralu skupia się na najważniejszych wydarzeniach i etapach rozwoju miasta (m.in. sprowadzenie osadników przez Henryka Brodatego, nadanie praw miejskich przez Henryka IV, budowę fabryki Beuchelt, powstanie klubu koszykarskiego Zastal i klubu żużlowego Falubaz) wraz z wizją jego przyszłości. Motywem przewodnim malowidła są lokalne tradycje winiarskie.

Wydarzenia Zielonogórskie 30 maja 1960 r.
Obrona Domu Katolickiego – zryw antykomunistyczny

Wykres 1. Czy wiesz jakie wydarzenia lub postacie przedstawia mural na Areszcie Śledczym w Zielonej Górze?

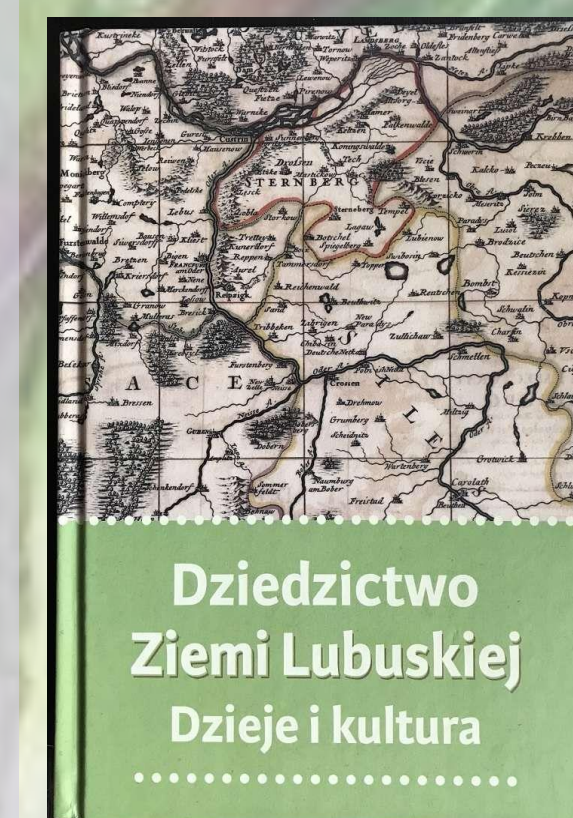

Źródło: Opracowanie własne

Warsztaty dla uczniów

Aby edukować uczniów zielonogórskich szkół w dziedzinie historii regionalnej, od tego roku szkolnego będą dla nich organizowane warsztaty bazujące na podręczniku pt. **Dziedzictwo Ziemi Lubuskiej: dzieje i kultura**.

Wykorzystanie w programie fakultetów treści książki połączonych z informacjami opartymi o **public history** pozwoli na wprowadzenie **otwartych lekcji historii**, dzięki którym młodzież będzie miała okazję samodzielnie **eksplorować wydarzenia upamiętnione na muralu „700 lat miasta”**. Warsztaty te stworzą dla uczniów obiecujące perspektywy poszerzenia swoich horyzontów w niekonwencjonalny sposób. Dodatkowo pomogą w nich zaszczerpić **bakcyla regionalizmu**.

Wnioski

Dane zebrane podczas przeprowadzonego sondażu diagnostycznego na grupie 229 uczniów szkół ponadpodstawowych w Zielonej Górze pozwoliły w pewnym stopniu na określenie poziomu przyswajalności historii regionalnej przez młodzież za pomocą muralu historycznego „700 lat miasta”. Ich wyniki mogą wskazać nowe kierunki w nauczaniu historii oraz odkrywaniu dotychczas niewykorzystywanych w pełni przestrzeni i możliwości edukacyjnych takich jak **public history** w celu zwiększenia wiedzy uczniów z zakresu historii regionalnej. Dodatkową formą promującą ten interdyscyplinarny kierunek historii będą warsztaty dla uczniów organizowane w szkołach o których więcej niżej.

Spośród wszystkich respondentów biorących udział w badaniu na postawione pytanie czy wiedzą, jakie wydarzenia lub postacie ukazane są na omawianym muralu, odpowiedzi udzieliło 214 osób co stanowi 93,4% ogółu badanych, z czego tylko 54 osoby określiły, że potrafią wskazać, co on przedstawia (Wykres 1). Ta sama grupa w dalszej części kwestionariusza ankiety poproszona o samodzielne wymienienie tych wydarzeń napotkała problem z ich konkretnym wskazaniem (Wykres 2). Łącznie na to pytanie odpowiedziało 42 respondentów, czyli 18,3 % (Wykres 2). Młodzież została również poproszona o wymienienie swoich odczuć, które towarzyszą im podczas oglądania murali historycznych znajdujących się w ich otoczeniu. Odpowiedzi na to pytanie udzieliło 60 osób (Wykres 3).

„dla ludzi, z ludźmi i przez ludzi”

public history, czyli historia w przestrzeni publicznej

Przestrzeń publiczna jest powszechnie dostępnym elementem struktury miejskiej sprzyjającym procesom integracji społecznej. Jako część **bonum commune** tworzy dogodne warunki do spełniania przez jednostki własnych potrzeb i aspiracji.

Public history jest interdyscyplinarną dziedziną historii, która opisuje i bada przekazy z przeszłości, jej ślady oraz materialne jak i niematerialne symbole. Symbolami są w tym przypadku materialne ślady przeszłości funkcjonujące w przestrzeni publicznej w sposób naturalny lub celowo w niej usytuowane i eksponowane. **Murale jako interaktywne „żywe pomniki” transformujące przestrzeń miejską wprowadzają historię do życia codziennego zmieniając tą przestrzeń w miejsce edukacji i refleksji.**

Czym jest mural? Definicja i geneza

Hiszp. *mural* – ścienny; malarstwo ścienne

Według definicji *Słownika Języka Polskiego PWN* murem jest „wielkie malowidło ściennie wykonane bezpośrednio na ścianie budynku”, dlatego też są one częścią przestrzeni publicznej. Początków tej formy sztuki należy doszukiwać się wśród malowideł z czasów paleolitu. Tego typu wizualizacje pojawiały się w starożytności m.in. na terenie starożytnego Egiptu i Rzymu. Współczesna forma murali wykonywanych farbami akrylowymi lub sprejami przywędrowała na tereny dzisiejszej Europy z krajów Ameryki Łacińskiej na początku XX wieku.

*Definicja muralu wg. Słownika Języka Polskiego PWN:

<https://sjp.pwn.pl/sjp/murale;2568616.html>, [dostęp: 14.06. 2024].

Funkcje muralu

Estetyczna, informacyjno-reklamowa, identyfikacyjna, ideologiczna, religijna, komunikacyjna, edukacyjna

Murale historyczne jako ...

- wielkoformatowe, ściennie obrazy będące głównym elementem historii w przestrzeni publicznej
- narzędzie edukacyjne urozmaicające zajęcia szkolne i pozaszkolne – edukacja historyczna przez kulturę wizualną
- forma przekazu i upamiętnienia określonych idei, nawiązująca do wydarzeń, obiektów lub osób ważnych dla mieszkańców Zielonej Góry
- wizja przeszłości lub przyszłości miasta, która oddziałuje na obserwatorów emocjonalnie oraz pobudza ich wspomnienia i wyobraźnię
- nośnik pamięci historycznej wzmacniający tożsamość regionalną oraz kształtujący wśród uczniów i dorosłych postawy patriotyzmu
- element polityki historycznej państwa

Metodologia badań

Obszar historii w przestrzeni publicznej; materialnego dziedzictwa cywilizacyjnego w przestrzeni publicznej; historii społecznej; pamięci i polityki politycznej; kultury symbolicznej; historii regionalnej; historii sztuki; historii kultury; dydaktyki historii; nowoczesnych technik nauczania; badań empirycznych; badań pilotażowych opartych o kwestionariusz ankiety; badań sondażowych; badań fokusowych

Warto wspomnieć, że oprócz wykorzystania w badaniu metody sondażu diagnostycznego dodatkowo urozmaiciło je badanie fokusowe, w którym wzięła udział mała grupa uczniów z Zespołu Szkół Technicznych w Zielonej Górze, którzy skupili się na próbie analizy wydarzeń oraz postaci przedstawionych na wyżej omawianym muralu.

Dzięki zastosowaniu tych dwóch metod badań została wykryta jedna dość istotna zależność. Młodzież biorąca udział w badaniu fokusowym łatwiej potrafiła dokonać analizy muralu na Areszcie Śledczym i wskazać m.in. wydarzenia takie jak sprowadzenie pierwszych osadników do miasta, nadanie praw miejskich, obronę Domu Katolickiego podczas antykomunistycznego zrywu w 1960 roku czy powstania dwóch klubów sportowych Zastalu i Falubazu.

Wykres 2. Wydarzenia ukazane na muralu na Areszcie Śledczym wskazane przez respondentów.

założenie miasta	7
uzyskanie praw miejskich	3
komunizm	1
Wydarzenia Zielonogórskie	2
Falubaz	10
rozwój miasta na przestrzeni wieków	5
Zastal	1
przemysł winiarski	3
Winobranie	7
Bachusa	4

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 3. Jakie odczucia budzą w Tobie murale historyczne znajdujące się w Twoim otoczeniu?

budzą we mnie poczucie piękna, podziwu i poruszenia	21
nie budzą we mnie żadnych uczuć dumy, patriotyzmu	8
nie umiem określić jakie budzą we mnie uczucia	5
są dla mnie neutralne, obojętne	3
zaciekawienia	2
strachu, niepokoju	2
aprobata, radości	2
budzą we mnie negatywne uczucia	1
rozczarowania	1
ogromne	1
miłe	1

Źródło: Opracowanie własne

nadanie praw miejskich przez Henryka IV w 1323 r.

Futurystyczna wizja Zielonej Góry

Bibliografia

- Burda B., Szymczak M., *Dziedzictwo Ziemi Lubuskiej: dzieje i kultura*, Zielona Góra 2023.
 Chwedoruk R., *Polityka historyczna*, Warszawa 2018.
 Domańska E., *Mikrohistorie. Spotkania w międzyświatach*, Poznań 2005.
 Domańska E., Pomorski J., *Wprowadzenie do metodologii historii*, Warszawa 2022.
 Kaznowski M., *Mur(al)owe podwoje do przeszłości – murale jako nośniki kultury historycznej na przykładzie wybranych prac w południowo-wschodniej Polsce*, „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów UJ. Nauki Społeczne” nr 4, Kraków 2018.
 Konieczka-Śliwińska D., *Dydaktyka Historii. Nowe perspektywy*, Warszawa 2023.
 Roszak S., Strzelecka M., Wieczorek A., *Region w edukacji historycznej. Nauka, doradztwo, praktyka*, „Toruńskie Spotkania Dydaktyczne”, t. II, Toruń 2005.
 Von Rohrscheidt A.M., *Historia w turystyce kulturowej*, 2018.
 Wiszewski P., *Bliska historia. O badaniach historii lokalnej i regionalnej*, Warszawa 2018.
 Wojdon J., *Historia w przestrzeni publicznej*, Warszawa 2022.

Klub koszykarski Zastal oraz klub żużlowy Falubaz powstałe w 1946 r.; pierwszy raz nazwy Falubaz użyto w 1973 r.